

Suočavanje

STUDIJA SLUČAJA: JOŠEVICA GLINSKA, 16. DECEMBAR 1991.

MALI KOMŠIJSKI GENOCID

Miloš Vasić *Novinar «Vremena»*

"Etničko čišćenje nije posledica ovih ratova. Etničko čišćenje je njihov uzrok"
Sadako Ogata, Visoki komesar UN za izbeglice, Tuzla, jula 1995.

Tačno u podne, 16. decembra 1991, u selo Joševica Glinska, 4,5 km južno od Gline, ušli su pripadnici izvesne paravojne jedinice, njih dvanaestak kasnije identifikovanih i trojica-četvorica još nepoznatih. Dovezli su se otvorenim terenskim vozilima i jednim kombijem do šume iznad sela, razvili se u strelce i ušli u selo. Znali su tačno kod koga idu; neki stanovnici bili su ranije upozoreni da toga dana ne budu u selu. Za veoma kratko vreme, manje od sat, ljudi u maskirnim uniformama bez oznaka pobili su automatima sa prigušivačem tipa "Škorpion" M-84 i "Heckler und Koch" MP-5SS dvadeset i jednog stanovnika Joševice Glinske, Hrvata, pretežno žena, staraca i maloletnika. Išli su iz kuće u kuću po prethodnom planu i ubijali bez reči. Po obavljenom poslu povukli su se kroz šumu do svojih vozila i otišli. Oko dva poslepodne, u Joševicu Glinsku ulaze jače vojne snage, s jednim tenkom i predsednikom opštine Glina na čelu, "da se bore protiv terorista". Pokolj je pripisan "ustaškim teroristima" koji, razume se, ubijaju Hrvate ne bi li obrukali Srbe.

"Šiltovi"

Pljačke nije bilo toga dana; nastupila je nekoliko dana kasnije, kada su žrtve nađene, a preostali Hrvati iz tog kraja, njih nekoliko stotina, na svoj zahtev bili iseljeni na teritoriju pod kontrolom Republike Hrvatske, bez pokretne imovine, samo da spasu glave. Žrtve su sahranjene na seoskom groblju, a u prisustvu vojnih i političkih funkcionera SAO Krajine. Posle operacije "Oluja", krajem 1995, hrvatske vlasti izvršile su ekshumaciju tela i obavile sudsko-medicinsku obradu, ali nije poznato dokle je istraga stigla i da li je otvarana. Razloga za otvaranje istrage, ruku na srce, bilo je onoliko: preživeli su ispričali ono što su čuli; Dokument UN, tj. Izveštaj ekspertske komisije ustanovljene po Rezoluciji 780 (Bassiounijeva komisija; 1992.), S/1994/674, 27. maja 1994 i aneksi, podnet Savetu bezbednosti od Generalnog sekretara decembra 1994, tom prvi (Final Report and Annexes I through V), na strani 172 (Annex III.A) pominje Joševicu Glinsku pod tačkom 5. "Glinski okrug" (1001), paragraf 609, i to ovako:

"Prema izveštaju iz Republike Hrvatske, 22 uglavnom starija Hrvata ubijeno je 16. decembra 1991. u glinskom selu Joševica Glinska, od strane Specijalne jedinice srpske Teritorijalne odbrane 'Šiltovi' (Visors), pod vođstvom identifikovanog lica čije se ime ne otkriva iz razloga poverljivosti gonjenja. Žrtve su pobijene u svojim domovima malokalibarskim oružjem sa prigušivačima. Hrvatski izveštaj tvrdi da je napad bio iniciran od strane srpskih vlasti u Glini, a radi osvete zbog 19 mrtvih iz Teritorijalne odbrane koji su poginuli u sukobu s Hrvatskom vojskom. 1003/". (Referenca se odnosi na interni dokument IHRLI, Međunarodnog instituta za humanitarno pravo Univerziteta DePaul; Čikago; No. 2886.).

Tu se javljaju dve greške: nije bila reč ni o kakvoj osveti i jedno lice je preživelo pokolj. Naime, 19 srpskih boraca jeste poginulo u borbama nekoliko dana ranije, ali greškom sopstvene komande i delom zbog alkoholiziranosti; u svakom slučaju poginuli su u borbi, uniformisani i naoružani. Stanovnici Joševice Glinske sa tim nisu imali ništa, starci, žene i deca. Biće da je o nečemu drugome tu reč: poraz u oružanom sukobu sa hrvatskim vlastima iskoršćen je kao kakvo-takvo pokriće za ranije planiranu operaciju etničkog čišćenja i prateće pljačke. Nije ovaj zločin bio ni prvi, ni jedini, mada je bio najveći. U samoj Joševici Glinskoj nešto ranije ubijeno je troje Hrvata koji su se obogatili u Švedskoj, a zbog automobila "Volvo" i pokretne imovine; počinioци su bili isti, leševi su spaljeni sa kućom pošto je odneto šta se moglo odneti; susedi su bili upozorenici da ne pričaju. Podaci prikupljeni širom Banie od časnih ljudi i pouzdanih svedoka govore o stalnoj pljački i ubijanju; prvo Hrvata, a kasnije i Srba i to je jedna duža tužna priča.

Vratimo se samom događaju: nije, dakle, stradalo dvadeset i dvoje ljudi toga dana, već dvadeset i jedno lice. Prilikom ulaska u jednu od kuća u Joševici Glinskoj, tri počinioца pucaju i ubijaju na licu mesta tri ukućanina: dva starija čoveka i jednog maloletnika. Četvrta osoba, starija žena, biva pogodjena sa dva hica u glavu; oba hica prolaze joj kroz usta i obraze; jedan još i kroz dlan leve ruke koju je podigla pred sebe. Starica je bila dovoljno prisebna da se napravi mrtva i počinioци su otjeli dalje. Njoj je tog popodneva ukazana pomoć u glinskoj bolnici, a ona će za lokalni radio izjaviti da ne zna ko je pucao: "valjda ustaški teroristi" (jer je događaj bio tako zvanično protumačen). Kasnije će detaljno opisati

počinioce i pozitivno identifikovati jednog od njih. Na osnovu njenog iskaza započeće duga i složena operacija rasvetljavanja ovog pokolja koja će trajati do pre koju godinu. Zahvaljujući časnim i hrabrim ljudima sa Banije rekonstruisan je ceo događaj i identifikovani počinioци, organizatori i inspiratori ovog zločina.

Nama je ovde, međutim, bitna motivacija počinilaca krivičnog dela genocida (da je o genocidu reč, jasno je: ljudi su ubijani samo i isključivo zbog etničkog porekla). Na osnovu svega što se doznaло, motiv je dvostruk (kao i inače u takvim zločinima): etničko čišćenje i pljačka, u uobičajenoj kombinaciji. Da počnemo od samih zločinaca: do sada identifikovana lica bila su od ranije poznata po kriminalnim sklonostima; ipak su formirali bar dve paravojne grupacije i bili primljeni u sastav Milicije Krajine, kasnije Srpske Vojske Krajine (SVK). Neki od njih mešanog su etničkog porekla (hrvatskog, albanskog, čak palestinskog), što je poznata okolnost kod ekstremista svih narodnosti; njihove veze – horizontalne i vertikalne – sa raznim drugim zanimljivim licima srpske nacionalističke politike upadljive su; najvećim delom pobegli su sa opijačkim parama u Srbiju još pre operacije "Oluja" i pratećeg egzodus-a.

Idealna meta

Šta su ti kriminalci, njih 11 poznatih i dva nepoznata i njihovi podstrelkači postigli urednim i hladnokrvnim ubistvom dvadeset i jedne osobe u Joševici Glinskoj 16. decembra 1991. u podne? Dve stvari: jedna je itekako uverljiv podsticaj preostalim Hrvatima sa Banije da se što pre iseđe iz svojih domova; druga je nekažnjeno prisvajanje tuđe imovine. Jedno je plaćeno drugim; kao i obično.

Starci, starice i deca iz Joševice Glinske bili su idealna meta: to selo bilo je poznato po mešanim brakovima, po antifašističkoj prošlosti i po lojalnom odnosu prema novoj vlasti SAO Krajine; mnogi Joševičani bili su aktivna vojna lica u JNA, uključujući i rođake žrtava. Logika inspiratora ovog zločina jasna je: ako se Joševica Glinska, takva kakva je, tako provela – šta tek čeka ostala hrvatska sela gde je HDZ mnogo bolje prošao na izborima iz 1990?

Sadako Ogata bila je u pravu tada u Tuzli, užasnuta prvim naznakama o veličini srebreničke tragedije: etničko čišćenje jeste bilo razlog ratova, a ne njihova posledica; a pljačka, dodaćemo, bila je razlog etničkog čišćenja. Šovinistički fanatizam igrao je ulogu u minimalnom broju slučajeva; uglavnom je bio pokriće i jeventin izgovor za pljačku; od poslednje paravojne fukare, pa do političkih funkcionera, "nacionalnih radnika" i "očeva nacije".

